

УДК 316.37; 316.77; 378

В.І. АКСЬОНОВА (викладач кафедри іноземних мов)

Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету (м. Кіровоград)

E-mail: vera_aksenova1975@mail.ru

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИЙ ФАКТОР СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Дається аналіз міжкультурної комунікації як системоутворюючого фактора сучасної інформаційної культури; розкривається сутність міжкультурної комунікації, яка виступає одним з базових механізмів соціокультурного процесу, в якому соціальність набуває характеру дискурсивної різноманітності; визначається типологія процесів міжкультурної комунікації і відмічається, що міжкультурна комунікація як системоутворюючий фактор сучасного соціуму базується на інформаційній культурі, яка розглядається як універсальна цивілізаційна реальність; обґрунтовується, що на основі діалогічності і полілогічності як консенсусної взаємодії суб'єктів комунікації реалізується здатність системи до «самовідтворення» (автопоезису) в умовах глобального комунікативно-інформаційного суспільства.

***Ключові слова:** міжкультурна комунікація, інформаційна культура, консенсусна взаємодія, різноманітність соціальних практик, соціокультурний простір інформаційного суспільства, самовідтворення (автопоезис), глобальне комунікативно-інформаційне суспільство*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Міжкультурна комунікація як системоутворюючий фактор сучасної інформаційної культури являє собою процес взаємодії між суб'єктами соціокультурної діяльності (індивідами, групами, організаціями, товариствами віртуального простору) з метою передачі і обміну інформацією через посередництво прийнятих у даній культурі знакових систем (мов), що пов'язано зі зміною світоглядної парадигми. Міжкультурна комунікація виступає як один з базових механізмів і невід'ємна складова соціокультурного процесу, яка забезпечує саму можливість формування соціальних зв'язків, що змінюють уявлення людини про себе, накопичення і трансляцію знанневого досвіду. Постановка проблеми соціокультурної комунікації як системоутворюючого фактора сучасної інформаційної культури пов'язана з поясненням природи, факторів і механізмів формування міжкультурної комунікації як різновиду соціальної комунікації, яка сприяє інтенсифікації інформаційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор Для аналізу соціокультурних комунікацій і різних форм їх інституціонального функціонування у суспільстві використовують положення про утвердження діалогічності комунікації як консенсусної взаємодії (У. Матурана) та ідеї про здатність системи до «самовідтворення» (автопоезису), яка розвинена Н.

Луманом у контексті комунікаційної парадигми. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми пов'язана з нелінійним мисленням, який детермінований наступними теоретичними положеннями: номадичного мислення, сценарного мислення, посібілістського мислення, можливісного мислення, складного мислення з акцентуацією на принципи – ризматичності, трансгресивності, можливості, складності, плюралістичності, відкритості, інноваційності, інтегративності? цілісності, прогностичності, критичності.

Вивчення комунікації та її інституціональних форм у контексті сучасної інформаційної культури спирається на теоретичні розробки соціокультурної модернізації, індустріального чи постіндустріального суспільства (Д. Белл, О. Тоффлер, та ін.), теорію інформації (К. Шеннон), яка інтенсивно розвивається; залучення методів системного аналізу Е. Ласло та синергетичної теорії Г. Хакена. Якщо комунікація – це підтримання динамічної цілісності культури, то трансформація інформаційно-комунікаційних процесів зумовлює становлення нового типу морфології інформаційного суспільства, яке визначає підвищення ролі знання і логічних знакових систем у здійсненні інформаційного обміну [1]. Аналіз інформаційного ракурсу суспільства, що знаходиться у стані свого самостворення, сприяє посиленню взаємозв'язку між інструментальною основою цивілізації та її ментальними, сутнісними характеристиками, що означає не просто технічну «передачу» інформації по комунікаційним каналам, а соціальний досвід, наслідування, основні культурні смисли, що складають «вертикаль» системоутворення медіа комунікації,- як відмічає Н. Луман. Сміслообмін комунікації і трансляції як її різновидності реалізуються у процесі інформаційних взаємовідносин суб'єкта (генетичних, функціональних, кооперативних тощо) у відповідності зі смисловим полем нового способу організації соціального життя. Інформаційна селективність зумовлює відбір і збереження в тезаурусі культури цінної інформації, яка відповідає цільовим установкам суб'єктів соціокультурної системи в цілому. Якщо врахувати, що стратегічна мета системи – це самозбереження (через удосконалення) системи, то життєдіяльність системи підтримує інформаційний процес, тобто рух інформації, що здійснюється через комунікацію і трансляцію. На думку Н. Лумана, суспільство являється прикладом самовідтворюючої і самореферентної системи, а формою співіснування є міжкультурна (соціальна, соціокультурна) комунікація.

Ж.-Ф. Ліотар розглядав суспільство як систему дискурсивних практик; при цьому соціальність набуває характеру дискурсивної різноманітності, в основі якої лежать форми мовленнєвої гри – «мінімальні відносини для існування суспільства». Усвідомлення цього факту почало формуватися лише у другій половині ХХ ст., коли відбулася революція у характері інформаційних взаємодій, яка надала цим впливам глобального планетарного характеру. ЗМІ, системи обробки інформації, інформаційно-комунікаційні технології перетворюють кожен подій у глобальний фактор людських відносин. Дійсно, і комунікація, і інформація набувають

фундаментального характеру, який примушує надавати цим поняттям онтологічного (буттєвого) статусу. Соціокультурна реальність, що розгортається в історичному часі, представляє собою сукупність комунікаційних об'єктів, кожний з яких прив'язаний до географічних координат і може бути охарактеризованим сукупністю параметрів: політичних, економічних, етнокультурних. Має місце також «польове» уявлення інформаційно-комунікаційних практик, що контролює певні фрагменти соціального життя [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

В процесі означеної задачі дослідження, міжкультурна комунікація представляє собою процес взаємодії між суб'єктами діяльності (індивідами, групами, організаціями) з метою передачі чи обміну інформацією через посередництво прийнятих у даній культурі знакових систем, прийомів і засобів їх використання. Міжкультурна комунікація виступає одним з базових механізмів і невід'ємною складовою соціокультурного процесу, яка забезпечує саму можливість формування соціальних зв'язків, управління сумісною життєдіяльністю людей, яка сприяє накопиченню і трансляції соціального досвіду в умовах інформаційного суспільства і сприяє формуванню інформаційної культури.

Мета статті – розкрити теоретичні підстави міжкультурної комунікації як системоутворюючого фактора сучасної інформаційної культури.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- розкрити сутність міжкультурної комунікації, яка виступає одним з базових механізмів соціокультурного процесу, в якому соціальність набуває характеру дискурсивної різноманітності;
- розробити типологію процесів міжкультурної комунікації в умовах інформаційного суспільства;
- обґрунтувати положення про те, що міжкультурна комунікація як системоутворюючий фактор сучасного соціуму базується на інформаційній культурі, яка розглядається як універсальна цивілізаційна реальність;
- з'ясувати умови досягнення діалогічності і полілогічності як консенсусної взаємодії суб'єктів комунікації, що реалізується як здатність системи до «самовідтворення» (автопоезису) в умовах глобального комунікативно-інформаційного суспільства.

Обговорення проблеми

Необхідними умовами і структурними компонентами міжкультурної комунікації являється наявність загальної мов у суб'єктів комунікації, каналів передачі інформації, а також правил здійснення комунікації (семіотичних, етичних) в контексті колізій антропологічного розуму. У певному плані кожна соціальна дія може бути розглянута як комунікативна, яка включає і виражає певну інформацію. Проте власне комунікативними являються лише дії, що здійснюються з спеціальною метою комунікації,

тобто ті, що мають мотиваційні засади, орієнтацію на передачу інформації та здійснювані з використанням адекватної цієї цілі знакової системи. Аналіз цих типів соціальних дій дається у доробках А. Шюца. Різноманітні інтерпретації міжкультурної комунікації, що базуються на різних методологічних парадигмах, акцентують її сутність як сукупність засобів передачі соціальної інформації, що утворюють базу для становлення і розвитку інформаційного суспільства (технократично-раціоналістичний підхід), або як способу досягнення розуміння однією людиною іншої, як механізму «вживання» (феноменологічна інтерпретація). Значне місце теорія комунікативної дії займає у працях Ю. Габермаса, для якого всі учасники комунікації орієнтуються на узагальнені, інтерсуб'єктивно зрозумілі норми комунікації, які в сукупності з комунікативною компетентністю і наявністю раціональних комунікативна дія Ю. Габермаса являється мегатипом всіх типів соціальних дій. Типологія процесів міжкультурної комунікації побудована згідно з наступними засадами: 1) по характеру суб'єктів комунікації (міжособистісна, особистісно-групова, міжгрупова, міжкультурна); 2) по формам комунікації (вербальна, невербальна); 3) по рівням протікання комунікації (на рівні буденної культури, у спеціалізованих сферах соціокультурної практики, в контексті трансляції культурного досвіду від спеціалізованого рівня до буденного). У змістовному відношенні міжкультурна комунікація може бути диференційована на чотири основні інформаційні напрями: 1) новаційна (інформація, яка залучає споживача інформації до нових властивостей і ознак явищ, об'єктів і процесів, про технології і норми здійснення будь-якої діяльності, актів поведінки і взаємодії, про мови, знаки і засоби діяльності щодо збільшення кількості і якості знань); 2) орієнтаційна (допомагає споживачу інформації орієнтуватися у системній структурі природного і соціального простору, в ієрархічній співвіднесеності її елементів, сприяє соціалізації та інкультурації індивіда, формує екзистенціальні і ціннісні орієнтації, задає критерії оціночних суджень, пріоритетів вибору); 3) стимуляційна (яка впливає на мотиваційні засади соціальної активності людей, що актуалізує знання людини про оточуючу дійсність і технологію діяльності, а також отримання знань ради задоволення соціальних очікувань); 4) кореляційна (уточняє чи обновляє окремі параметри історичних форм саморегуляції соціального процесу).

В результаті розвитку інтенсивності та об'єму інформаційних потоків розширяється соціальний і культурний простір інформаційної культури як складової частини загальної культури людства, як культури суспільства епохи інформатизації, як системної характеристики інформаційної людини. Вчені розглядають специфіку функціонування даного феномена на соціетальному та індивідуальному рівнях, включаючи аналіз різних проблем: етичних, аксіологічних, соціально-психологічних, освітніх, комунікативних, мас-медійних. Природно, що комунікативно-медійний контекст становлення інформаційної культури являється найбільш актуальним для нашого дослідження. Тому завдяки культурологічної

рефлексії засадами інформаційної культури виступає цілісна система культури. Вона розглядається нами як надбіологічна програма діяльності індивідів, як інформаційно-комунікативна підсистема соціуму, як система всезагальних принципів смислоутворення і передачі культурних кодів, інституційно закріплюючих накопичений соціальний досвід, що в цілому сприяє підвищенню ефективності системоутворюючої ролі соціокультурної комунікації. Проаналізовані в контексті теорії самоорганізації особливості соціокультурної системи констатують її визначальну цілісність, яка формується на основі трансляції еволюціонуючих смислів у соціальному часі і просторі. Інформаційно-комунікаційна складова культури, на наш погляд, дозволяє використовувати в практичній діяльності весь соціокультурний досвід людства, не протиставляючи інформаційні фрагменти різних культур, стимулюючи діалогічність, глобальну консенсуальність із збереженням самобутності світоглядних орієнтацій особи в умовах трансформації суспільства [3].

Міжкультурна комунікація як системоутворюючий фактор сучасного соціуму базується на інформаційній культурі, яка розглядається як універсальна цивілізаційна реальність (Л. Скворцов), яка визначається в єдності трьох її вимірів: інформаційної інфраструктури, відеоряду і метаосвіти. Сутність інформаційної культури полягає у внутрішній цілісності і функціональній взаємозалежності, так як основою даного феномена являється людина та її соціальна дія, яка базується на принципах гуманізму – слугування істині, добрі і красоті. Виходячи з функціонального призначення системи культури, специфіки її складової, ми встановили, що роль інформаційної культури зумовлена виконанням наступних функцій: комунікативної, інтегративної, регулятивної, адаптаційної, а формування інформаційної культури базується на наступних загальнометодологічних принципах – культурологічному, системному, аксіологічному, функціональному, психологічному, семіотичному та ін. Аналіз інформаційної культури в контексті ЗМІ, дозволяє пояснити взаємозумовлену динаміку, специфіку комунікаційних процесів в історично визначеній соціокультурній системі. Завдяки теорії самоорганізації ми зможемо розглянути сучасну культуру в її системно-інформаційній цілісності через єдність цілей та інтегративну функціональність самоорганізуючих утворень. Функція як смисл існування будь-якої системи, її призначення та необхідність виступає основним, консолідуючим фактором. Тому системоутворююча роль міжкультурної комунікації проаналізована через її функціональне призначення. Соціоцентричність міжкультурної комунікації виявляється в діалоговій комплексності, консенсуальності соціокультурної взаємодії, що досягається через посередництво обміну смислами між соціальними суб'єктами, що представляють собою людиновимірні, саморозвиваючі системи. Інформаційною складовою комунікаційного системоутворення нами виділені культурні смисли (менталітет, традиція, тезаурус), параметри

порядку, що розглядаються з позицій синергетики. Специфіка системоутворення міжкультурної комунікації як інформаційної культури закладається в актуальному просторі і часі і зумовлена особливостями інформаційного суспільства: демасифікація масових комунікацій, мережне мислення, віртуальність, образність. Суб'єктно-інформаційна основа смислоутворення і смислообміну (культури) приводить нас до домінування інформаційної культури з наступною самоорганізацією в ході інформаційних революцій. Проте у термінологічному сенсі, «інформаційна культура» розглядається як смислосмістова характеристика інформаційного суспільства [4].

Як свідчить соціально-філософський аналіз, міжкультурна комунікація як системоутворюючий фактор сучасної інформаційної цивілізації – це вид спеціалізованої культури, вміння, навички спілкування з інформацією, з ІКТ, тобто комп'ютерна культура у технологічному і ціннісно-моральному розумінні. Розвиток інформаційної культури зумовлений розвитком діалогічного суспільного інтелекту. Чим вище суспільний інтелект, тим на більш високому рівні знаходиться інформаційна культура і міжкультурні комунікації. З точки зору змістовності, міжкультурна комунікація зумовлює тенденції, з однієї сторони, до інтенсивного зростання різноманітності, спеціалізації інформації у відповідності з аудиторними сегментами, з іншої сторони – до універсалізації предметно-тематичного змісту різних ЗМІ. Стан рухомої рівноваги системи підтримується її саморегуляцією, яка прямує до ефективності як міри досягнення результату, детермінованого медійними функціями, що стимулюють внутрішньо системні трансформації. Специфіка екзистенціальних явищ і процесів заключається в тому, що вони пов'язані з єдиним полем людської взаємодії і дозволяють пояснити взаємодії в суспільстві. У зв'язку з цим особливості соціокультурного простору інформаційного суспільства представлені як фактори, що дозволяють виявити специфічні особливості буття людини в цілому і його образу як однієї з форм буття. Під соціокультурним простором інформаційного суспільства розуміється ареал розповсюдження і впливу культурних досягнень інформаційного соціуму. Особливістю соціокультурного простору інформаційного суспільства являється ситуація інформаційного вибуху, навіть його початкової фази, коли об'єм інформації перевищує можливості людини її сприймати і аналізувати у повному обсязі. Зростаюча сила потоку інформаційного обміну між людьми породила новий тип культури, у якій все підпорядковано необхідності класифікації, уніфікації з метою найбільшої компресії і підвищення ефективності при передачі від людини до людини, будь-то особисто чи через мову як засіб соціокультурної самоідентифікації особистості. У соціокультурному просторі інформаційного суспільства сполучаються дві протилежні тенденції. З однієї сторони, глобалізація інформаційного ринку приводить до уніфікації масової інформації, до того, що загальнозначущі події стають об'єктом підвищеної уваги. З іншої сторони, спостерігається протилежна тенденція: можливість інформаційних послуг ранжувати по регіональним чи

змістовним ознакам. Невеликі спільноти чи національні утворення отримують можливість розвивати свою культуру, зберігати мову, формувати почуття духовної єдності. Цілеспрямовані зусилля суспільства і держави по розвитку інформаційної культури сприяють подоланню протиріччя між людиною і суспільством і визначають характер соціального метаболізму, який забезпечує функціонування соціального організму країни як цілісної системи на певному відтинку історичного розвитку.

У дискурсі про особливості міжкультурної комунікації інформаційного суспільства часто розуміють взаємовідносини «людина-мережа». У цілому, культура сучасного суспільства проникнута духом постмодернізму з його особливим відношенням до смислу, традиціям та гри, а соціальні відносини як прямо, так і опосередковано залежать від рівня інформаційних технологій і самої інформаційної культури суспільства. Тому не повинно бути однозначного відношення до можливостей Інтернету та інформаційних технологій, так як у цих умовах жодна держава не може розвивати свій соціокультурний простір «незалежним шляхом», поза «кордонами» століття біфуркації. Світоглядні ідеологеми виходять з того, що людина є суб'єктивною інформаційною системою, яка входить до об'єктивного загальноінформаційного поля Всесвіту і та її характеризує багатомірність рольової реальності [5].

Слід відмітити, що міжкультурна комунікація впливає не тільки на буття людини і суспільства, але й на свідомість як соціуму, так і індивіда. Зміни в соціокультурному просторі інформаційного суспільства відбуваються в історично стиснутих рамках, на очах одного покоління. Одночасно з перетвореннями в соціальній та економічній структурах становлення інформаційного суспільства здійснюється сильний соціальний, психологічний, культурний вплив на особистість. У бутті сучасного суспільства, як в дзеркалі, відображаються всі сили – і творчості, і знищення – але єдність народів і культур пов'язана єдиним інформаційно-технологічним простором і часом, їх схрещенням, що стиснує реальність, і витісняє часто духовність. Відбувається помітна уніфікація масової свідомості, постільки люди «споживають» одночасно одні й ті ж новини, особливо інформаційного характеру. З іншої сторони, разом з процесом уніфікації свідомості спостерігається і вкрай протилежна тенденція – у сучасної людини може бути повномасштабна можливість проявити і реалізувати свою індивідуальність у сучасному соціумі. Реалії міжкультурної комунікації інформаційного суспільства пред'являють нові вимоги, перш за все наявність здібності і готовності до зміни діяльності, мобільності, перенавчання, оволодіння нової професії. В той же час актуалізується не тільки проблема людської індивідуальності, але й особистісної ідентичності. Якщо у соціокультурному просторі традиційного суспільства колективне, масове превалювало над особистісним, то для інформаційно-комунікативного простору перед сучасною людиною постає широка свобода вибору, реалізуючи яку, людина, як ніколи раніше, здатна

проявити свою індивідуальність.

Таким чином, для свідомості людини інформаційного суспільства характерним є те, що формування особистості відбувається при підвищенні можливості реалізації індивідуальності, але при пониженні устремління до ідентичності. Людина не відчуває особливої потреби в ідентичності в умовах розширення комунікативно-інформаційного простору, в якому важливіше вміти користуватися засобами технологізації та інформатизації, чим мати чітке усвідомлення своєї ідентичності, причетності до будь-якої спільноти людей [6, с. 5-16]. Людина інформаційної епохи – це космополіт, в будь-який момент здатний виявити свою індивідуальність. Отже, система людських взаємовідносин в глобальному інформаційно-комунікативному опосередковується комунікацією, яка визначає їх характер та ефективність. У ході різних видів діяльності формується потреба у пошуку більш досконалих та ефективних форм комунікації, що й породжує різні ролі і призначення тих чи інших її форм. На нашу думку, саме функції розкривають ту соціальну роль, яку міжкультурна комунікація виконує в інформаційному суспільстві. На цій основі можна стверджувати, що соціокультурна комунікація, як і міжкультурна являються формами соціальної комунікації. Соціальна комунікація у свою чергу являється процесом взаємодії між суб'єктами соціокультурної діяльності з метою передачі чи обміну інформацією. Даний вид комунікації виступає одним з базових механізмів і невід'ємною складовою соціокультурного розвитку, яка забезпечує можливість формування культурних зв'язків як всередині окремих культур, так і між культурами. При такому підході культура – це ланцюг комунікативних взаємодій різних структур.

Міжкультурна комунікація представляє собою обмін між людьми з різними уявленнями, ідеями, інтересами, потягами, почуттями, установками. Якщо все це можливо розглядати через призму інформації, то тоді процес комунікації може бути зрозумілим як процес обміну інформацією. Специфіка міжкультурної комунікації розкривається у ряді процесів і феноменів психологічного зворотного зв'язку, наявності комунікативних бар'єрів, комунікативному впливу та існуванні різних рівнів передачі інформації (вербального чи невербального). Для міжкультурної комунікації характерним є механізм зворотного зв'язку. Зміст даного механізму заключається в тому, що до міжособистісної комунікації процес обміну інформацією немов би подвоюється і, крім змістовних аспектів, інформація, що поступає від реципієнта до комунікатора, включає свідчення про те, як реципієнт сприймає і оцінює поведінку комунікатора. Як система культурних смислів, інформаційна культура формується в результаті сингресивної та комунікативної взаємодії самоорганізуючих суб'єктів; системоутворююча роль соціокультурної комунікації у становленні і розвитку інформаційної культури розглядається через її функціональне призначення, що детермінується зовнішнім середовищем у контексті внутрішньо системних змін. Інформація сприяє не тільки виникненню порядку, але й носить дезорганізуючий характер (надлишкова інформація, Аксьонова В.І., 2013

яка обмежує її засвоєння, ситуаційна маніпулятивність, інформаційна агресія), що являють собою специфічну особливість сучасної людини. Соціокультурна комунікація приводить до цілого спектру соціальних результатів, так як взаємодія культур впливає на розвиток всіх форм суспільного життя, в результаті чого розвивається саме суспільство як цілісний і складний соціальний організм, у всьому багатстві свої проявів – матеріальних і духовних, в контексті яких розвивається і сама людина. Міжкультурна комунікація немов би породжує «новий всезагальний соціум культури» (В. Біблер) – особливу соціальність, точніше форму вільного спілкування людей у силовому полі, формуючи семіосферу [7].

Реалізація потенціалу міжкультурної комунікації можливими і суспільними мережами привела до утворення онлайн-товариств, які реконструювали суспільство, сприяли при цьому різкому розширенню сфери охоплення і застосування комп'ютерних мереж. Їх члени розділяли технічні цінності меритократії і підтримували віру хакерів у цінності свободи, горизонтальної комунікації та інтерактивної мережевої взаємодії, проте вони співвідносили їх зі своїм суспільним життям і не займалися технікою заради техніки. На кінець, інтернет-підприємці відкрили нову планету, населену незвичними технічними інноваціями, новими формами суспільного життя і незалежними індивідуумами, технічна компетенція яких давала їм широкі повноваження по відношенню до основних суспільних норм та інститутів. Однією з яскравих проявів можливостей соціокультурного конструювання у віртуальному просторі сьогодні являється факт виникнення і активного розвитку різних мережевих спільнот. Новий соціокультурний простір вже давно освоюється шляхом художньої рефлексії. Н. Тальнішних виділяє дві теоретичні установки, які застосовуються при аналізі мережевих товариств (спільнот), а також communities. Згідно першої теоретичної установки, кібертовариства являються продовженням і більш повною реалізацією і новим виміром традиційно сформованих структур соціокультурного життя, другий тип спільнот виникає і розвивається власне в кіберпросторі, набуваючи відносну самостійність від соціуму, представляючи собою своєрідний пороговий простір, у якому розвивається нова якість соціокультурного життя, простір, який приводить до невідомих змін і робить суспільство «іншим» завдяки використанню символів. Такий підхід є характерним для прихильників теорії нелінійної динаміки, які намагаються розглядати соціальність як біфуркації. Особливість мережевих груп другого типу заключається в тому, що діють вони при повній відсутності «зовнішнього середовища», але в той же час сприяло формуванню згуртованості і стійкості групи. У віртуальному товаристві основні суперечливі збудники виходять «зсередини» і на перший план виходить соціокультурна складова. Постільки людина як суб'єкт мережевої комунікації в Інтернеті перебуває у «розірваному» стані, вона немов би існує у двох світах – реального соціального буття і буття віртуального, то культурна самоідентифікація і самі основи самовизначення

здійснюються у відповідності з належністю до того чи іншого типу мережевого суспільства [8].

Мережеві товариства існують в кіберпросторовому континуумі, практично не впливаючи один на одного. Звідси мережеві етикети, норми і цінності «фрагментуються» (культура стає «кліповою»). У стані інституціональної деструктивності та соціальної невизначеності у віртуальному середовищі мережевих товариств основну роль у регуляції поведінки починає відігравати культурне начало індивіда, яке може виступати частіше всього як потреба в «карнавалізації». На думку М. Бахтіна, – це саме життя, але оформлене особливим ігровим чином; це негація реального життя, реальних статусів, загальноприйнятих норм спілкування, гра умовних персонажів. Віртуальний простір, побудований по принципу гіпертексту, можливість «гри» з ролями, створення багатоманітного віртуального «Я» в перспективі формує креативного суб'єкта, який виступає носієм нової інформаційної культури, але при цьому виникає загроза «втрати» особистості, так як остання проявляється лише через самопрезентацію особистості. Безперечно, міжкультурна комунікація у рамках мережевих товариств може виступати фактором культурної ідентифікації індивіда з суспільством, ліквідації комплексу відчуженості від процесу глобального розвитку, ментальної напруги, пов'язаної з комплексом провінціала, цивілізаційної неадекватності. Завдяки гнучкості і можливості координації соціальна взаємодія онлайн відіграє все зростаючу роль в суспільній організації в цілому. У наші дні розвивається мережева культура, постільки вона являється системоутворюючою для сучасної інформаційної епохи, яка, являючись експліцитною, втілює культуру свободи і особистої творчості. Молоде покоління сприймає мережу як основний засіб освіти, особистої комунікації, професійної діяльності, реалізації свободи в умовах інформаційної революції [9].

У результаті виконання даного завдання доведено, що міжкультурна комунікація як системоутворюючий чинник сучасної інформаційної культури реалізується на основі діалогічності і полілогічності як консенсусної взаємодії суб'єктів комунікації та здатності системи до «самовідтворення» (автопоезису) в умовах глобального комунікативно-інформаційного суспільства.

Список використаної літератури

1. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации / Р.Ф.Абдеев.- М.: ВЛАДОС, 1994.- 336с.
2. Бех В.П. Человек и Вселенная: когнитивный анализ: [Монография]. – 2-е изд. доп./ В.П.Бех. – Запорожье: Просвіта, 2004. – 148 с.
3. Воронкова В.Г. Метафізичні виміри людського буття (проблеми людини на зламі тисячоліть): [Монографія] / В.Г.Воронкова.- Запоріжжя: Павел, 2000. - 176 с.
4. Воронкова В.Г.Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего: [Монография] / В.Г.Воронкова / Кого и как воспитывать в подрастающих поколениях // Под ред. О.А.Базалука.- К.: Издательский дом «Скиф».- 2012.- Т.2.- С.134-152.
5. Корабльова Н.С. Багатомірність рольової реальності: ролі і маски – лик та

личина / Н.С.Корабльова .- Харків:ХНУ, 2000.- 288с.

6. Пожув В.І. Інформаційно-комунікативні технології як один з найважливіших факторів формування суспільства / В.І.Пожув // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]- Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2012.- Вип.49 .- С.5-16.

7. Бех В.П. Философия социального мира: гносеологический анализ: [Монография] / В.П.Бех. – Запорожье.: «Тандем-У», 1999. – 284 с.

8. Бех В.П. Человек и Вселенная: когнитивный анализ: [Монография]. – 2-е изд. доп./ В.П.Бех. – Запорожье: Просвіта, 2004. – 148 с.

9. Воронкова В.Г. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри): [Монографія] / В.Г.Воронкова. - Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2008.- 254 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Abdeyev R. F. The Philosophy of informative civilization. R. F. Abdeyev. – M.: VLADOS, 1994. – 336 p.

2. Beh V. P. Man and the universe: cognitive analysis: Monograph. -2-nd edition enlarged. / V. P. Beh. – Zaporozhye: Prosvita, 2004. – 148 p.

3. Voronkova V. G. Metaphysical measurements of human existence (human's problems on the rupture of millennium): [Monograph] / V. G. Voronkova. - Zaporozhye: Pavel, 2000. – 176 p.

4. Voronkova V. G. The farming of new world – view, new human being, new future society: [Monograph] / V. G. Voronkova./ Who and how bring up in underground generations // Editor O. A. Bazaluk. –Publishing house “Skiff”. – 2012. – Т. 2. – P. 134-152

5. Korablyova N. S. Multivaluedness of role reality: roles and masks – face and cover / N. S. Korablyova. – Kharkiv: CHNU, 2000. – 288 p.

6. Pozhuyev V.I. ICT as one of the most important factors of the society / V.I.Pozhuyev // Scientific Papers. Humanitarian Bulletin Zaporozhye State Engineering Academy / Editor V.G.Voronkova. - Zaporozhye: ZDIA. 2012. - Issue 49. - P.5-16.

7. Beh V.P. The philosophy of the social world: epistemological analysis. – Zaporozhye: "In Tandem", 1999. - 284 p.

8. Beh V.P. Man and the Universe: cognitive analysis: Monograph. - 2nd edition enlarged. - Kiev: Enlightenment, 2004. - 148 p.

9. Voronkova V.G. Philosophy of the humanistic management (socio-anthropological measurements). Monograph. / V. G. Voronkova. - Kiev: RIO DIG, 2008. - 254 p.

В.АКСЕНОВА

Кировоградская летная академия Национального авиационного университета, Кировоград

E-mail: vera_aksenova1975@mail.ru

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК СИСТЕМОФОРМИРУЮЩИЙ ФАКТОР СОВРЕМЕННОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ

Дается анализ межкультурной коммуникации как системоформирующего фактора современной информационной культуры; раскрывается сущность межкультурной коммуникации, которая выступает одним с базисных механизмов социокультурного процесса, в котором социальность приобретает характер дискурсивного разнообразия; определяется типология процессов межкультурной коммуникации и отмечается, что межкультурная коммуникация как системоформирующий фактор современного социума базируется на информационной культуре, которая рассматривается как универсальная

цивилизационная реальность; обосновывается, что на основе диалогичности и полилогичности как консенсусного взаимодействия субъектов коммуникации реализуется способность системы к «самовоспроизводству» (автопоэзису) в условиях глобального коммуникативно-информационного общества.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, информационная культура, консенсусное взаимодействие, разнообразие социальных практик, социокультурное пространство информационного общества, самовоспроизводство (автопоэзис), глобальное коммуникативно-информационное общество

V.AKSENOVA

Kirovohrad Flying academy of National Aviation University Kirovohrad

E-mail: vera_aksenova1975@mail.ru

INTERCULTURAL COMMUNICATION AS A SYSTEMFORMING FACTOR OF MODERN INFORMATIVE CULTURE: THEORY-METODOLOGICAL CONTEXT.

In the article is given the analysis of intercultural systemforming factor of modern informative culture, is explicated the essence of intercultural communication which is one of the basic mechanism of social cultural process, the sociodility is acquired the features of discourse variety, is the terminated the typology of processes of intercultural communication is marked that the intercultural communication as a systemforming factor of modern society is based on informative culture which is investigated as universal civilizing reality is grounded on the basis of dialogue and polylogicality as consensus communications of subjects; here is realized the capacity of system for self – reproduction (autopoesis) in the conditions of global communicative informative society.

Keywords: intercultural communication, informative culture, consensus communication, the variety of social practices, social cultural space of informative society, autopoesis, global communicative informative society.

Стаття надійшла до редколегії 27.02.13

Прийнята до друку 03.03.13

Рецензент: к.філософ.н., доц. Спиця Н.В.